

Libros

AL SON DAS ZALANCEIRAS

- Autor: Alfredo Álvarez de Ponticella
- Colección Xeira Poesía nº 4, Xeira, 2003.
- 61 páxinas.

Primeiro libro de poesía d'este autor de Villayón del que xa conocíamos versos sous publicaos na revista *Lliteratura*. El sou conocimiento da lingua, del paisaxe, da hestoria y da cultura popular da conca del Navia enche os versos d'imáxenes caltridas de resonancias pral lector avisao. As palabras caín como as zalanceiras —os saltos d'augua—, empapando a poesía de Ponticella con barruzo, orbayo, faloupos, gotas, pozos, remansos, ríos, llagúas... Al cabo, el augua anagando el paisaxe y as emocións d'un poeta da terra.

ALFREDO C. ÁLVAREZ DE PONTICELLA

Al son das zalanceiras

XEIRA
POESÍA

Al son das zalanceiras é poesía da casa, pero por eso mesmo, polo sintida y enreizada, é poesía universal. «Desque morra,/ botáime, se vos peta,/ úa foya seca/ y estruñada de lloureiro/ en seña d'acordanza (...) balleiráime nel couce/ da falante Zalanceira,/ vertéime de cara/ al occidente y d'úa ambozada/ aventáime nos fillos/ que restallan en blanco/ sobre as pedras mofentas/ y brincan rebullentes/ como en arcos da veyá».

CHARAMUZAS DOS NENOS

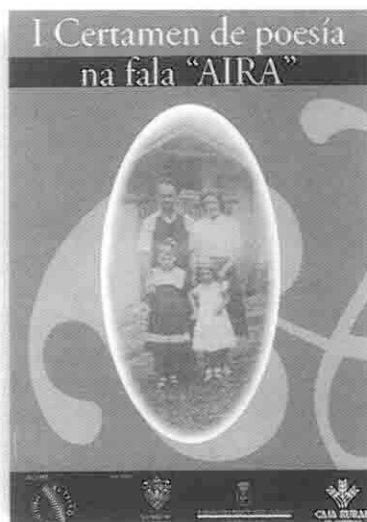
- Colección Os Libros d'Entrambasaguas nº 6, Academia de la Llingua Asturiana-Secretaría Llingüística del Navia-Eo, 2004.
- 67 páxinas.

Se primeiro foron *Cousas de xente pequena*, en *Charamuzas dos nenos*

volver xuntarse os contos que ganaron el II Concurso de contos na nosa fala qu'a Secretaría Llingüística del Navia-Eo convocóu nel ano 2003 pra nenas y nenos qu'estudian gallego-asturiano tanto en Primaria como en Secundaria. Con esa segunda edición del concurso festexábase el Día das Letras Asturianas nas escolas del extremo occidental d'Asturias. Pral festexo d'este ano del Día das Letras, que foi na escola da Caridá, al tempo que se daban os premios da terceira edición del concurso, xa tuvo amañao este libro cos ganadores da segunda.

En *Charamuzas dos nenos*, con úas ilustracións ben guapas y a todo color, participan cos sous relatos rapaciós y rapacías dos lugares de Valdedo, Tol, Navia, Tapia, Bual y A Veiga.

I CERTAMEN DE POESÍA NA FALA "AIRA"

- Asociación Cultural El Teixo, 2003.
- 37 páxinas.

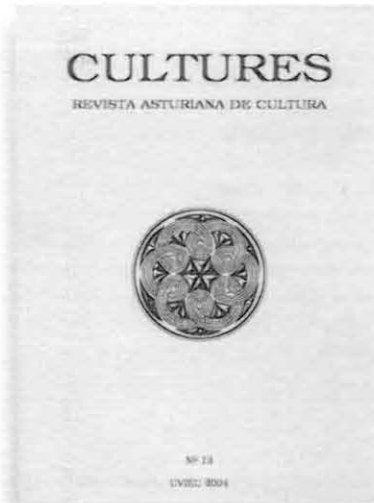
Recóyense neste llibrín os poemarios ganadores del certame convocao pola asociación cultural «El Teixo», nacida nos lugares das Campas y Bares (Castropol). El ganador d'esta primeira edición foi Arturo Álvarez Fernández, con *Pedras moles*, y quedóu segundo José Ramón Martínez Castro, con *As terras del barruzo*. Dous xeitos d'entender a poesía, pero igual d'interesantes polo que representan: primeiros pasos de xente nova que vén amecerse al panorama da literatura en gallego-asturiano.

Revistas

A entrega nova da revista *Lliteratura*, publicación del Academia de la Llingua Asturiana, ten abonda presenza das nosas letras. Dúas colaboradoras da revista *ENTRAMBASAGUAS*, Aurora García Rivas y Mª José Fraga Suárez brindan el sou llabor lliterario en gallego-asturiano. A primeira, a escritora de San Tiso, dáenos a conocer col conto «A herencia» y con dous poemas («É todo como un enxame d'abellas na miña cabeza,/ como ir verquendo polos atallos a vida que me queda»). É un bon adelanto d'ese bon fer lliterario qu'imos poder admirar nel sou poemario *O viaxeiro da noite*, a pique de publicarse. Pola súa parte, a escritora franquía, que xa conocíamos como narradora —y que presenta el conto «Difuntos», descúbrese tamén como úa gran poeta con un peteiro de poesías que nos faín aguardar con impaciencia máis creacións («Vámonos desfendendo d'a pouquiños,/ nas amarregas, nas lluitas/ corpo a corpo/ Gastámonos sorbendo/ el ún al outro/ os zumes da vida,/ el aire todo»).

Na revista comparten sito con outros escritores y escritoras en asturiano como Xuan Ignacio Llope, Lourdes Álvarez, José Luis Rendueles, Xulio Arbesú, Berto Cobreros Gil ou Jorge Fernández García. Hai tamén espacio pra crítica lliteraria y pra traducción d'outras llinguas. Este número de *Lliteratura* illústrase con dibuxos y pinturas d'Evaristo Valle.

• Tamén acaba de salir un número monográfico de *Cultures, Revista Asturiana de Cultura*, editada pola Academia de la Llingua Asturiana. D'esta volta, a publicación dedícase al estudio da cultura da sidra y el viño con un feixe d'artículos qu'estudian el mundo material, el vocabulario, as tradicións, etc., de dúas bebidas ben enreizadas na cultura asturiana.

Entre os muitos artículos que tratan el asunto queremos destacar ún escrito en gallego-asturiano: «El viño en Pelorde (Pezós)», de Mª Teresa Pasarrín Arne. Néi fáise un pouco d'heitoria da presencia del viño y as viñas nel conceyo, y tamén se describen os llabores y el vocabulario referido á llabranza da viña, á vendimia y a cómo se fain el viño y el aguardente.

• El I.E.S. Elisa y Luis Villamil da Veiga editóu el nº 6 da súa revista lliteraria *Modus utuendi*, unde s'incluye un bon peteiro de relatos en gallego-asturiano obra d'alumnos y alumnas del instituto ou ben recoyidos por ellos da tradición oral. Dous dos relatos resultaron ganadores na categoría de 2º ciclo de Secundaria nel *Concurso de contos na nosa fala pra os alumnos y alumnas de gallego-asturiano* de 2004 que convoca a Secretaría Llingüística del Navia-Eo.

• Este brao que salíu botóu a andar úa revista nova: *El Campo del Tablado*. A iniciativa xurde del Asociación Astur-galaica d'amigos del País, úa entidá que tamén empeza agora el sou llabor. A revista, dirixida por José Antonio Álvarez Castrillón, axunta colaboracións que tratan d'asuntos históricos, etnográficos, lliterarios, arqueolóxicos... sempre relacionaos cua zona máis occidental d'Asturias y el oriente ribeireño de Lugo. Entre os artículos hai ún en gallego-asturiano, de María José Fraga Suárez, reseñando el libro *Al son das zalanceiras*, d'Alfredo Álvarez de Ponticella.

Escolarización

Completóuse en Ibias a 2ª fase del Curso de Capacitación en gallego-asturiano pra profesores de Primaria y Secundaria, enmarcao dentro dos cursos de brao qu'el Academia de la Llingua Asturiana amaña en Santantolín.

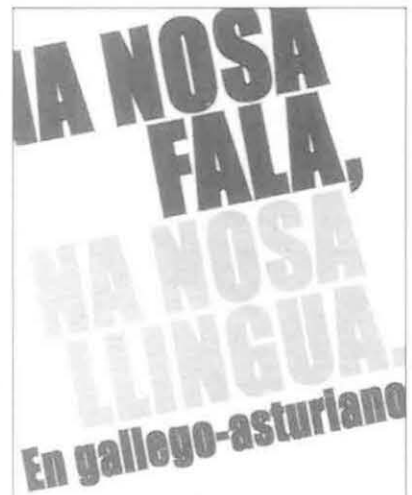
Entre as actividades feitas al redor dos cursos hai que destacar el actuación del grupo de teatro «Pico de Faro» da Roda, que puxo tres sainetes de Manuel García-Galano: *¡Xa somos europeos!*, *Parexa desparexa* y *El dieiro, bon compañeiro*. Na sala d'actos da escola del lugar nun cabía un alma, chía cos alumnos dos cursos y a xente da villa que disfrutóu y se ríu lamar cuas obras.

Hai que recordar tamén as campañas que se fixeron nos últimos meses del curso pasao pr'animar a nenos y nenas a apuntarse al asignatura de gallego-asturiano mandando miles de dípticos y carteles ás escolas.

A Secretaría Llingüística del Navia-Eo, a proposta dos profesores de gallego-asturiano, fexo un díptico pra Primaria y outro pra Secundaria explicando os pasos qu'había que seguir, as condicións del asignatura y as ventaxas que supón pra os rapacios estudiar esa asignatura.

Festival de Poesía

El asociación cultural «Poegía» de Xixón amañóu nel mes de marzo pasao el *Primeiro Festival de poesía en asturiano y gallego-asturiano*. Foi esta úa iniciativa ben guapa pra dar a conocer a nosa lliteratura nel centro d'Asturias y axudar al conocimiento mutuo entre os creadores y creadoras nas dúas llinguas. Nel recital, feito nel Centro Municipal de L'Arena (Xixón), combinóuse a música folk en directo cua poesía recitada polos sous autores. Pol asturiano participaron Aurelio García Ovies, José Luis Rendueles, Esther Prieto y Armando Vega; pol gallego-asturiano, Mª José Fraga, Aurora García Rivas, Fredo de Carbexa y Xosé Miguel Suárez Fernández.

Normalización Social

• Con motivo do Día das Letras Asturianas, a Secretaría Lingüística do Navia-Eo editou unha serie de pegatinas animando a falar en gallego-asturiano que se repartiron polos centros educativos da zona.

• A nosa fala sigue tando presente nos carteles da maioría das noites celtas que s'amañan no brao polo extremo occidental (Noite Celta do Covo, qu'organiza a asociación castropoleña «El Teixo» de Barres; Noite Celta das Figueiras, amañada pola asociación «Rapalacóis»; e Noite Celta de Porcía, del asociación «El Alameda del Franco»). Outras noites folk da zona empezan a animarse a poñer nos carteles dalgúa cousa en gallego-asturiano.

• Tamén hai que destacar o uso da nosa fala qu'empezan a fer dalgús conceyos na propaganda escrita. O conceyo de Castropol editou este ano unha versión en gallego-asturiano d'un tríptico sobre o seu Plan de Dinamización Turística e o conceyo del Franco tamén fexo outra versión na nosa fala d'un folleto sobre voluntariado nas actividades branegas: «Estruña el brao».

• «Rapalacóis» das Figueiras sigue abrindo camiño ao uso sin prexuízos da fala e sigue anunciando as súas actividades en gallego-asturiano, lo mesmo as noites celtas qu'os magostos populares, ademais de ter preparada unha campaña de sensibilización lingüística que tán xa amañando e qu'imos reseñar pral número que vén d'ENTRAMBASAGUAS.

• Igual se pode dicir del Asociación de Defensa Ganadeira «El Binteiro», formada por llabradores dos conceyos del Franco e Cuaña, que volvéu organizar con éxito na Caridá as segundas xornadas de *Sali Animal y Bioseguranza* os días 2, 3 y 4 de novembro, e que fixo os programas en gallego-asturiano.

Cursos pr'adultos

Dende empezos del mes de novembro ta dándose nel Instituto de Tapia un curso d'alfabetización en gallego-asturiano pr'adultos amañado pola Secretaría Lingüística del Navia-Eo d'emparzao col asociación cultural Xeira. El curso, de 36 horas, quer achegar á poboación en xeneral úas nocións básicas sobre el gallego-asturiano, a súa hestoria, illiteratura, situación social y, en especial, sobre a súa escritura.

A inauguración del curso, el 11 de novembro, tuvo a cargo de José Antonio Fernández Vior, que deu unha conferencia sobre el gallego-asturiano y a súa situación actual. Son cerca da veintena as personas que se matricularon neste primeiro curso que ben podemos chamar pioneiro. De seguro que nun ha ser el último, visto el éxito d'esta primeira convocatoria.

Premios Literarios

El XIV Premio Xeira de narracións curtias ganóllo nesta edición Ágata García Castro, de Piñeira (Castropol), col conto titulado «Gol». Quen quiera conocer el bon fer literario d'esta escritora, pode comprobalo nel seu relato «Paradoxas», publicao nel nº 19 d'ENTRAMBASAGUAS.

Hai que recordar qu'el premio da XIII edición entregóuse no Chao (San Tiso d'Abres) el 16 d'abril pasado, nun acto literario amañado d'emparzao col asociación local «San Tirso del Eo». Ademais da premiada, Aurora García Rivas, tamén participaron nun recital poético que zarróu el acto, Alfredo Álvarez de Ponticella —que presentaba el seu llibro *Al son das zalancéiras*—, Mª José Fraga Suárez, Xosé Miguel Suárez Fernández y Fredo de Carbece.

Tamén hai que dar conta da primeira edición del Concurso *Cuentos y leyendas de mi pueblo* qu'organizóu el asociación de mulleres «Santa Rita d'Aracedo (El Franco)», onde podían participar relatos en castellano y en gallego-asturiano. Os ganadores del segundo y terceiro premio fóronlo nesta llingua: Gervasio Carbajal Fernández («A tollura del cocho») y Mª Jesús González Fernández («De Ricardo da Veiga y outros d'Aracedo»), respectivamente.

Día das Letras Asturianas

El festexo del Día das Letras Asturianas por parte del Academia de la Llingua Asturiana nel sou acto institucional, feito el 7 de mayo d'este ano nel Auditorio da Casa de Cultura d'Avilés, tuvo un interés especial pral gallego-asturiano porque a institución acoyeu como académico correspondente al especialista veigueño José Antonio Fernández Vior, autor d'abondas publicacións sobre a nosa fala como *El habla de Vegadeo (A Veiga y su concejo)* (1997), *Notas Etnolingüísticas del Concejo da Veiga* (1997) ou *Vocabulario da Veiga* (1998). Doctor en Filoloxía pola Universidá d'Uviéu, trabaya actualmente como catedrático de Llingua Castellana y Lliteratura nel I.E.S. Xovellanos de Xixón. De seguro que vai ser tía búa axuda pra todo el llabor académico que ten que ver col gallego-asturiano.

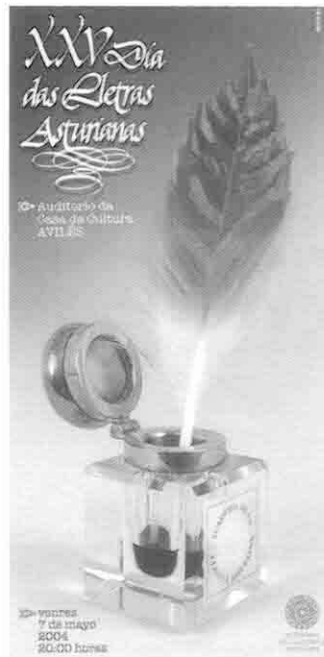
Tanto el cartel del Día das Letras como el programa de maó del acto editáronse tamén en gallego-asturiano y mandáronse a todos os concejos, bibliotecas, centros educativos y asociacións culturais del occidente.

Este foi el discurso lido por Fernández Vior al aceptar el nomamento:

«Señora Presidenta da Academia de la Llingua Asturiana, señores académicos, autoridades y amigos:

Quero en primeiro lugar estimar a acoyida que como académico correspondente me fai hoi esta Academia, pos teño en gran honor formar parte d'unha institución que ten como fin defender a indentidá lingüística de toda Asturias, tamén a del Navia-Eo, sin esclusiós, sin avasayamentos. Personalmente véxome como representante y voz de toda esa xente, falante del gallego-asturiano, que luitou y luita por manter viva a fala coa que empezou y aprendeu a relacionarse cos sous y coel mundo que lo arrodiaba. Os méritos que podo presentar nun son moitos: falante dende neno da variedade lingüística da Veiga y máis tarde, cuando os anos y os estudios me deron as ferramentas de xeito, estudioso del gallego-asturiano y defensor da especificidá y a peculiaridá da nosa fala.

El contáremos con representación na Academia era unha aspiración que vía de veyo entre moitos falantes y agrupacións da zona Navia-Eo que nun entendíamos cómo s'esquecía a toda esa parte máis occidental d' Asturias y nun se ye daba xogo algún a unha das modalidades con máis vitalidá de toda a nosa Comunidá.

Porque, nun nos quívocamos, el gallego-asturiano é unha fala d' Asturias, anque houbo y hai quen nun lo entende d'este xeito, quen nos bota fora y nos emparza sin máis coel gallego y con lo gallego. Por contra somos moitos, y ei tán as encuestas que lo demostran, os que defendemos a peculiaridá d'esta fala, esa que, a falta de denominación miyor, chamamos gallego-asturiano. Pos trátase, en realidá, d'unha zona de transición lingüística, unde algunhos dos fenómenos del gallego tein alí el acabo y outros, de signo distinto, el empezo, ben seña exclusivos d'esta zona, ben seña asomeñados a os del asturiano occidental. Unha forma de falar que rescende del latín que falaban as xentes d'estas terras, que ten coincidencias coel gallego, como nun podía ser d'outro xeito, como tamén las ten coel asturiano occidental, porque entre linguas vecías nun hai xebros nin fronteiras. A quen me preguntase por qué entoncias temos ese escúpulo en normalizar coel gallego, retrucariaye, facendo mía a resposta d'Antón Santamarina, catedrático de lingua da Universidá de Santiago a unha pregunta parecida sobre el gallego en relación coel portugués: «Lingüísticamente nun habría mayor problema pro a mía conciencia de gallego —d'asturiano, diría eo nel meu caso— nun mo permite». Nun pedimos, pos, pra nosoutros, el que nun clamieran outros antias pra sí.

Estas zonas de transición, como a nosa, sempre minoritarias y ás veces terra de naide, son unha lambuada pra outras linguas que pretenden engordar a costa d'elas. Nun yes fai falta senón engavelar ben as asomeñan-

zas que podera haber y fer de menos as diferencias; atopar despós argumentos a comencia é cousa duada. Houbo tempos que contra estas pretensións y na defensa da nosa indentidá atopámonos solos y, anque avezados a tar esquecidos, aquilo era mui esmolecedor. Pro fai xa algunhos anos a Academia de la Llingua tomou como súa esta defensa, trabayando coldo con coldo con nosoutros pra manter viva unha fala sin perder miga das nosas peculiaridades, sin segundas intencións, como fixeron outros que queren arrabañarnos pra si y, mentras deixan que xoguemos a séremos distintos, definennos como unha variante súa pro deixan que nos embelequemos en facer unhas normas pr'andáremos pola casa.

Foi esta Academia a que creou dentro d'ela a Secretaría Llingüística del Navia-Eo, pra coordinar laborías, concursos y cualquier tipo d'acontecimiento, pra editar tamén na súa revista *Entrambasaugas* trabayos y colaboracións en gallego-asturiano.

É a Academia a que convoca os cursos de brao de gallego-asturiano, al tempo y nel mesmo sito qu'os d'asturiano, coa mesma estrutura qu'os d'elos, sin outra condición y sin imponer orientación algunha, nin didáctica nin lingüística.

Y é dende fai abondos anos a que vela y atura pra qu'a enseñanza d'esta fala chegue ás escolas y a os institutos y qu'as autoridades educativas cumbran coas súas promesas.

Fai el que pode, y el que ye deixan, pra qu'el gallego-asturiano y el asturiano salan da situación de diglosia, empezando por convencernos a os propios falantes que nun hai por qué encrequeñarse nin acobardarse de falar como lo facían os abolos y os abolos dos nosos abolos, porque eso nun é ningún atraso senón querenca polo sou.

Penso qu'a Academia con este nombramento, que repito nun sei se merezo, vén a integramos dafeito dentro d'ela. Este é el primeiro y esperamos que nun seña el último, pos tamos falando, como xa dixen antias, d'unha variedá lingüística qu'einda ten, a pesar das interferencias de todos os lados, como tein as minorías, unha gran vitalidá, que conta con unha chea de xente qu'estudia y trabaja sin esmorecer, xente que ten tantos ou máis méritos qu'eu pra tar aquí. A min quedame seguir trabayando por esta fala de noso na medida das posibilidades, pos forzas espero que nun me falten, facendo ouguir el sentir de todos eses falantes d'Entrambasaugas, dentro y fora d'esta institución, qu'hoi m'acoye como académico. Muchas gracias.